

Sygn. akt VI Ua 53/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 sierpnia 2016r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszcy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Romuald Dalewski

Sędziowie: SSO Janusz Madej (spr.)

SSO Ewa Milczarek

Protokolant – st. sekr. sąd. Marta Walińska

po rozpoznaniu w dniu 30 sierpnia 2016r. w Bydgoszcy

na rozprawie

sprawy z odwołania: J. K.

przeciwko: Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o zasiłek macierzyński

na skutek apelacji ubezpieczonej

od wyroku Sądu Rejonowego VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bydgoszcy

z dnia 30 marca 2016r.

sygn. akt VII U 126/16

oddala apelację.

Na oryginale właściwe podpisy.

VI Ua 53/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 4 grudnia 2015r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. orzekł, że dla J. K. podstawę wymiaru zasiłku macierzyńskiego w okresie od (...) do 17 stycznia 2016r., zasiłku macierzyńskiego za okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego za okres od 18 stycznia 2016r. do 28 lutego 2016r. i zasiłku macierzyńskiego za okres urlopu rodzicielskiego za okres od 29 lutego 2016r. do 28 sierpnia 2016r. stanowi kwota 2.049,73 zł.

W uzasadnieniu organ rentowy powołał się na art.49 ust.1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, w myśl którego jeżeli niezdolność do pracy powstała przed upływem pełnego miesiąca kalendarzowego dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego, podstawę wymiaru zasiłku stanowi najniższa miesięczna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe za miesiąc, w którym powstało prawo do zasiłku, po odliczeniu kwoty odpowiadającej 13,71% podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie. Z posiadanej przez ZUS dokumentacji wynika, iż powódka prowadząca pozarolniczą działalność podlega dobrowolnemu

ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 1 sierpnia 2015r. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe za sierpień 2015r. zadeklarowała w kwocie 9.897,50 zł. Dnia (...) odwołująca urodziła dziecko, zatem uprawnienia do zasiłku macierzyńskiego przysługują w pierwszym miesiącu kalendarzowym dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego. Zatem podstawę wymiaru zasiłku stanowi najniższa podstawa wymiaru składek na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe w sierpniu 2015r. po odliczeniu kwoty odpowiadającej 13,71% tj. 2.375,40 – 325,67 = 2.049,73 zł.

J. K. w odwołaniu od powyższej decyzji wniosła o zmianę decyzji poprzez zmianę kwoty stanowiącej podstawę wymiaru zasiłku macierzyńskiego oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według załączonego zestawienia kosztów.

W uzasadnieniu powódka wskazała, iż przerwała ubezpieczenie chorobowe z dniem 1 lipca 2015r. i przystąpiła do niego ponownie z dniem 1 sierpnia 2015r. przerywając ubezpieczenie na 31 dni i opłacając składki za miesiąc sierpień 2015r. w pełnej wysokości od zadeklarowanej kwoty 9.857,50 zł, co uzasadnia przyjęcie takiej właśnie podstawy wymiaru zasiłku macierzyńskiego. Powołała się na uchwałę Sądu Najwyższego z 21.04.2010r. II UZP 1/10, gdzie Sąd ten uznał, że ZUS nie jest uprawniony do kwestionowania kwoty zadeklarowanej przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Oznacza to - zdaniem odwołującej - że ma prawną możliwość ustalenia podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie w maksymalnej kwocie, nawet miesiąc przed porodem. Ubezpieczona jako przedsiębiorca przystąpiła dobrowolnie do ubezpieczenia chorobowego i zadeklarowała maksymalną wysokość podstawy wymiaru składek 9.857,50 zł w okresie tego ubezpieczenia urodziła dziecko i z tą chwilą nabyła prawo do zasiłku macierzyńskiego w jego maksymalnej wysokości przez cały czas trwania urlopu macierzyńskiego.

Wyrokiem z dnia 30 marca 2016r. Sąd Rejonowy w Bydgoszczy VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie J. K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. z dnia 4 grudnia 2015r., w której Zakład ten orzekł, że podstawę wymiaru zasiłku macierzyńskiego J. K. za okres od(...) do 17 stycznia 2016r., zasiłku macierzyńskiego za okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego za okres od 18 stycznia 2016r. do 28 lutego 2016r. i zasiłku macierzyńskiego za okres urlopu rodzicielskiego za okres od 29 lutego 2016r. do 28 sierpnia 2016r. stanowi kwota: 2.049,73 zł.

Wyrok ten wydany został na podstawie następujących ustaleń faktycznych i rozważań natury prawnej:

J. K. prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą. Przerwała ubezpieczenie chorobowe z dniem 1 lipca 2015r. i przystąpiła do niego ponownie z dniem 1 sierpnia 2015r. Ubezpieczenie przerwała na 31 dni i opłaciła składki za miesiąc sierpień 2015r. w pełnej wysokości od zadeklarowanej kwoty 9.857,50 zł. W dniu (...) urodziła dziecko. Decyzją z dnia 4 grudnia 2015r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. orzekł, że dla J. K. podstawę wymiaru zasiłku macierzyńskiego w okresie od (...) do 17 stycznia 2016r., zasiłku macierzyńskiego za okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego za okres od 18 stycznia 2016r. do 28 lutego 2016r. i zasiłku macierzyńskiego za okres urlopu rodzicielskiego za okres od 29 lutego 2016r. do 28 sierpnia 2016r. stanowi kwota 2.049,73 zł.

Sąd Rejonowy stwierdził, iż stan faktyczny w sprawie nie był sporny, a podstawą jego ustalenia były dokumenty zebrane w aktach ZUS oraz aktach sądowych, których wiarygodności nie kwestionowała żadna ze stron. Kwestią sporną była natomiast ocena prawna – jaką podstawę powinno brać się pod uwagę przy podstawie wymiaru zasiłku macierzyńskiego odwołującej.

Sąd Rejonowy przy rozstrzygnięciu sprawy wziął pod uwagę wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2012r. II UK 36/12, gdzie wskazano, iż podstawę wymiaru zasiłku macierzyńskiego, do którego prawo powstało w pierwszym miesiącu kalendarzowym niepoprzedzonego innym ubezpieczeniem dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej (tak jak w niniejszej sprawie), określa art.49 pkt 1 ustawy z 1999r. o świadczenia pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, jako najniższą podstawę wymiaru składek na to ubezpieczenie po odliczeniach, o których mowa w art.3 pkt 4 tej ustawy, bez względu na wysokość kwoty zadeklarowanej na podstawie art.18 ust.8 lub 18a ust.1 u.s.u.s.

Występowanie relacji między kwotą opłaconej składki a ryzykiem ubezpieczeniowym oraz wysokością świadczeń wypłacanych w przypadku zaistnienia zdarzenia ubezpieczeniowego zostało uznane za jeden z fundamentów racjonalnego systemu ubezpieczeniowego (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 kwietnia 2008r. (SK96/06, OTK ZU 2008 nr 3A, poz.40). W wyroku z dnia 7 listopada 2007r. (K 18/06, OTK ZU 2007 nr 10A, poz.122) Trybunał Konstytucyjny przypomniał, że ubezpieczenia społeczne opierają się na zasadzie wzajemności, która polega na tym, że nabycie prawa do świadczenia ubezpieczeniowego i jego wysokość są uzależnione od wkładu finansowego w postaci składek. Trafnie relacji między składką i świadczeniem nie rozpatruje się w kategoriach cywilnoprawnych, przyjmując, że w prawie ubezpieczeń społecznych zasada ekwiwalentności świadczeń jest modyfikowana przez zasadę solidarności społecznej.

W efekcie przyjęcia jako podstawy wymiaru zasiłku macierzyńskiego podstawy wymiaru składki w kwocie zadeklarowanej za pełny miesiąc, w miejscu wskazanej przez ustawodawcę najniższej podstawy wymiaru składki, przeciętny stosunek wysokości świadczenia do wniesionej składki pozostałby w oderwaniu do ustawowych regulatorów sprawiedliwego rozłożenia kosztów świadczeń i powodował konieczność pokrycia świadczeń z funduszy zebranych przez innych ubezpieczonych. Na ten aspekt zwracał uwagę projektodawca ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa w intencji wyeliminowania sytuacji, w której osoby ubezpieczone (w szczególności osoby ubezpieczone dobrowolnie) nabywałyby po krótkim, niekiedy kilkudniowym okresie opłacania niewielkich składek, prawo do świadczeń wypłacanych przez okres kilku miesięcy (por. uzasadnienie projektu ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa z dnia 24 grudnia 1998r., druk sejmowy nr 840 III kadencji).

W konsekwencji uzasadnione jest stwierdzenie wyrażone w wymienionym wyżej wyroku SN z 06.09.2012r. i tym samym stanowisko ZUS w niniejszej sprawie. Mając na uwadze powyższe Sąd Rejonowy na podstawie art.477¹⁴ § 1 K.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

Apelację zaskarżającą powyższy wyrok w całości wniosła ubezpieczona J. K., zarzucając temu orzeczeniu:

- 1) rażące naruszenie prawa materialnego przez jego niewłaściwe zastosowanie oraz błędną wykładnię polegającą na tym, że Sąd pierwszej instancji pominął rzeczywisty stan prawny co do brzmienia art.48 i 49 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa istniejący w chwili nabycia prawa do zasiłku z przyczyn całkowicie pozaprawnych,
- 2) rażące naruszenie konstytucyjnej normy – zasady ochrony praw nabytych t.j. art.2, a także art.64 ust.2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W uzasadnieniu powyższych zarzutów ubezpieczona argumentowała, iż Sąd pierwszej instancji dokonał jedynie oceny prawnej co do podstawy wymiaru zasiłku (s.2 - 3) bez podania podstawy prawnej obowiązującej w chwili nabycia przez nią prawa do zasiłku. W ocenie skarżącej Sąd błędnie (podobnie jak ZUS) zastosował prawdopodobnie w stosunku do ubezpieczonej przepisy w znowelizowanej ustawą z dnia 15 maja 2015r. treści, które weszły w życie z dniem 1 stycznia 2016r. (art.48 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa), a zatem niewątpliwie nie dotyczą ubezpieczonej. Datą decydującą w tej kwestii jest bowiem ustalenie nabycia prawa do zasiłku macierzyńskiego, a zatem dzień urodzenia dziecka. Zgodnie z art.22 ustawy nowelizującej, urodzenie dziecka przed wejściem w życie zmian powoduje obliczanie i wypłatę zasiłku według zasad dotychczasowych przez cały okres jego pobierania. Zdaniem strony apelującej uzasadnienie Sądu pierwszej instancji zawiera w tej kwestii logiczną sprzeczność, gdyż podstawa wymiaru w kwocie zadeklarowanej przez ubezpieczoną jest właśnie regulacją ustawową, obowiązującą w chwili nabycia przez nią prawa.

Odwołanie się przez Sąd Rejonowy do projektu innej ustawy, która nawet nie dotyczy przedmiotowej sprawy, stanowi – w ocenie strony apelującej - nie tylko błąd prawa materialnego, ale także wyraz stronniczości Sądu, który odwołuje się do własnych poglądów pozaprawnych. Te argumenty pozaprawne – zdaniem ubezpieczonej – uwypuklają brak materialno – prawnej podstawy wyroku, którą Sąd tendencyjnie pominął.

Apelacja zwracała także uwagę na to, iż w jej ocenie Sąd Rejonowy nie odniósł się w ogóle do argumentacji prawnej odwołania i powołując się na opacznie rozumianą zasadę solidarności społecznej, naruszył prawa skarżącej do świadczenia zagwarantowanego ustawowo. Bowiem ani organ rentowy ani Sąd nie mają prawa obniżyć podstawy wymiaru zasiłku wynikającej z ustawy. Zasada solidarności społecznej znajduje właśnie zastosowanie w ustawowych regulacjach ochrony praw kobiet, prowadzących działalność gospodarczą.

Dodatkowo apelacja podnosiła, iż wyrok Sądu pierwszej instancji godzi w zasadę ochrony praw nabytych, t.j. normę konstytucyjną o charakterze zasady prawa, której podstawę prawną stanowi art.2 Konstytucji i wysłowiona w nim zasada państwa prawnego, a w odniesieniu do praw majątkowych – także art.64 ust.2. Składają się na nią: norma instrumentalnego zakazu arbitralnego znoszenia i naruszania praw nabytych oraz norma instrumentalnego nakazu każdorazowego rozważenia, czy zniesienie (zmniejszenie) określonego prawa nie jest arbitralne i czy mieści się w granicach określonych Konstytucją. Tylko państwo chroniące prawa nabyte w powyższym rozumieniu i nieznoszące ich w sposób arbitralny może być państwem prawnym w myśl art.2 Konstytucji, a więc państwem zapewniającym bezpieczeństwo prawne i ochronę praw jednostek. Kwestia ta była szeroko dyskutowana w okresie zmian przepisów i była przyczynkiem do długiego okresu *vacatio legis* wejścia w życie nowelizacji ustawy.

Apelująca eksponowała, iż zapłaciła składki w pełnej wysokości od zadeklarowanej podstawy prawnej w kwocie 9.897 zł 50 gr i urodziła dziecko ostatniego dnia tegoż miesiąca. Składki zostały zatem uregulowane za jeden pełen miesiąc. Nie można zatem sytuacji ubezpieczonej porównywać do tej, której dotyczył jeden z wyroków Sadu Najwyższego, gdy składka przez ubezpieczoną była opłacona za zaledwie 4 dni miesiąca. Zresztą - zdaniem ubezpieczonej – w tej kwestii Sąd pierwszej instancji nie tylko nie przywołał stosownych przepisów, ale także ewentualnego stanowiska judykatury, w oparciu o które ferował swój wyrok. Sytuacja ta powoduje, że ubezpieczona *de facto* spekuluje w kwestii tego, co legło u podstaw rozważania Sądu. Dodawała ona również, że w świetle obszernych w tej sferze poglądów doktryny i judykatury zaskarżone orzeczenie jest odosobnione, natomiast prawną możliwość działania ubezpieczonej potwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 grudnia 2007r. (sygn. akt II UK 106/07), gdzie sędziowie uznali, iż kobieta prowadząca własną firmę, wiedząc, że jest w ciąży, na krótko przed porodem ma prawo zgłosić się do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego i zadeklarować wysoką podstawę wymiaru składek po to, aby otrzymać wysoki zasiłek macierzyński. ZUS nie ma prawa z urzędu obniżyć do minimalnej podstawy wymiaru składek, aby zapłacić niższy zasiłek. Sąd uznał także, iż bez znaczenia jest fakt, jak długo składka na ubezpieczenie chorobowe była opłacana.

Nadto Sąd Najwyższy w uchwale z 21 kwietnia 2010r. sygn. akt II UZP 1/10 stwierdził, iż ZUS nie może kwestionować kwoty zadeklarowanej przez osobę prowadzącą działalność gospodarczą, jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, jeżeli mieści się ona w granicach określonych ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych. ZUS jest uprawniony jedynie do kwestionowania istnienia tytułu objęcia ubezpieczeniami w przypadku kiedy działalność gospodarcza została założona dla pozorów, co ubezpieczonej nie dotyczy.

Wskazując na powyższe zarzuty apelacyjne i ich uzasadnienie ubezpieczona wnosila o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez:

- 1) zmianę zaskarżonej decyzji w ten sposób, że podstawę wymiaru zasiłku macierzyńskiego stanowi kwota: 9.857 zł 50 gr;
- 2) zasądzenie od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie przez sądami obu instancji według norm przepisanych.

Organ rentowy nie zajął stanowiska w postępowaniu apelacyjnym, nie odnosząc się do apelacji ubezpieczonej.

Sąd Okręgowy rozważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Rejonowy dokonał w rozpoznawanej sprawie właściwych ustaleń faktycznych i zastosował adekwatne do nich przepisy prawa materialnego. Zarzuty apelacji były oczywiście chybione, a zaprezentowane ich uzasadnienie uznać należy za nieadekwatne do ustalonego przez Sąd pierwszej instancji stanu faktycznego. Stanowczo w tym miejscu podkreślić należy, iż strona apelująca nie kwestionowała w postępowaniach pierwszoinstancyjnym i apelacyjnym istotnej dla rozstrzygnięcia – także w ocenie Sądu Okręgowego – okoliczności podlegania przez ubezpieczoną J. K. dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 1 sierpnia 2015r. (pierwszy miesiąc dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego) przez okres krótszy niż pełen miesiąc kalendarzowy.

Ubezpieczona i jej pełnomocnik procesowy zupełnie ignorowali ten fakt, który obligował Sąd pierwszej instancji do zastosowania w niniejszej sprawie – jako podstawy prawnej rozstrzygnięcia – art.49 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 25 marca 1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (obecnie t.j. Dz. U. z 2016r. poz.372 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym w dniu nabycia przez ubezpieczoną prawa do zasiłku macierzyńskiego (a następnie zasiłku macierzyńskiego za okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego i zasiłku macierzyńskiego za okres urlopu rodzicielskiego). Przepis ten w dniu (...) (w dniu urodzenia przez ubezpieczoną dziecka) stanowił, że jeżeli niezdolność do pracy powstała przed upływem pełnego miesiąca kalendarzowego ubezpieczenia chorobowego, podstawę wymiaru zasiłku stanowi najniższa miesięczna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe za miesiąc, w którym powstało prawo do zasiłku, po odliczeniach, o których mowa w art.3 pkt 4 – dla ubezpieczonych, dla których określono najniższą podstawę wymiaru składek (brzmienie art.49 ust.1 pkt 1 obowiązujące od 1 grudnia 2012r. i nadane art.1 ustawy z dnia 21 czerwca 2013r. o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa – Dz. U. z 2013r. poz.996). Sąd Rejonowy w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku wskazał, iż przy rozstrzygnięciu sprawy wziął pod uwagę wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2012r. II UK 36/12, w którym wskazano, iż podstawą wymiaru zasiłku macierzyńskiego, do którego prawo powstało w pierwszym miesiącu kalendarzowym niepoprzedzonego innym ubezpieczeniem dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, określa art.49 pkt 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, jako najniższą podstawę wymiaru składek na to ubezpieczenie po odliczeniach, o których mowa w art.3 pkt 4 tej ustawy, bez względu na wysokość zadeklarowanej na podstawie art.18 ust.8 lub 18a ust.1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

Brzmienie omawianego tu przepisu art.49 pkt 1 ustawy zasiłkowej, obowiązujące w momencie wydania powyższego judykatu, jedynie nieznacznie różni się od powołanego wyżej brzmienia art.49 ust.1 pkt 1 tej ustawy i wskazany wyżej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2012r. II UK 36/12 zachował aktualność także w zakresie wykładni tego przepisu, w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 sierpnia 2015r. Należy w tym miejscu dodać, iż wykładnia zaprezentowana w tym wyroku potwierdzona została przez Sąd Najwyższy w innym judykacie (patrz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 sierpnia 2012r. II UK 34/12 – OSNP 2013/15-16/184). W obu tych wyrokach Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż przy ustalaniu podstawy wymiaru zasiłku chorobowego oraz macierzyńskiego przysługującego osobie ubezpieczonej niebędącej pracownikiem, w tym prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej, stosuje się art.48 – 52 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia Społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz – na podstawie art.52 – odpowiednio przepisy tej ustawy dotyczące sposobu określenia podstawy wymiaru zasiłku ubezpieczonym pracownikom.

W odniesieniu do zasiłku macierzyńskiego są to art.36 ust.2 – 4, art.38 ust.1, art.42, art.43, art.48 ust.1 oraz art.49 i art.50, przy czym należy uwzględnić, że ubezpieczenie chorobowe osób prowadzących działalność gospodarczą jest ubezpieczeniem dobrowolnym. Stosownie do art.48 ust.1 wskazanej ustawy, zasiłek oblicza się od kwoty przychodu osiągniętego z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. W zależności od czasu upływającego od chwili rozpoczęcia działalności do chwili zaistnienia ryzyka ubezpieczenia i powstania prawa do świadczeń, za podstawę wymiaru zasiłku macierzyńskiego przyjmuje się albo przychód za okres 12 miesięcy (art.48 ust.1) albo przychód osiągnięty w krótszym okresie, jeżeli przesłanka prawa do świadczeń z ubezpieczenia wypełniła się przed upływem 12 miesięcy prowadzenia działalności (art.36 ust.2 w zw. z art.48 ust.2 i art.52 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa).

W każdym z tych wypadków podstawę wymiaru zasiłku stanowi przychód osiągnięty za pełne miesiące kalendarzowe. Wynika z tego – wskazuje dalej Sąd Najwyższy – że ubezpieczona prowadząca działalność pozarolniczą, która przystąpiła dobrowolnie do ubezpieczenia chorobowego i w okresie tego ubezpieczenia urodziła dziecko, z chwilą ziszczenia się ryzyka tego ubezpieczenia nabywa prawo do zasiłku macierzyńskiego, którego wysokość zależna jest od zadeklarowanej przez nią kwoty stanowiącej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe – co do zasady w okresie 12 miesięcy poprzedzających nabycie prawa do zasiłku, chyba że do chwili urodzenia dziecka podlega ubezpieczeniu dobrowolnemu krócej niż 12 miesięcy, bo wtedy podstawę wymiaru zasiłku macierzyńskiego stanowi przychód w rozumieniu art.3 pkt 4 wskazanej ustawy, czyli zadeklarowana kwota stanowiąca podstawę wymiaru składek za ubezpieczenie chorobowe kwoty określonej w tym przepisie (art.18 ust.8 i art.18a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

Kontynuując swoje rozważania Sąd Najwyższy wskazał, iż powyższe reguły nie są adekwatne do ubezpieczonej, której prawo do świadczeń powstało w pierwszym miesiącu po przystąpieniu do ubezpieczenia (według art.49 ust.1 pkt 1 ustawy zasiłkowej obowiązującej w stanie faktycznym niniejszej sprawy – „przed upływem pełnego miesiąca kalendarzowego ubezpieczenia chorobowego – przypis Sądu Okręgowego), w związku z czym okres ubezpieczenia przed urodzeniem dziecka nie trwał przez co najmniej pełny miesiąc. Zdaniem Sądu Najwyższego nie jest wówczas możliwe odwołanie się do jakiegokolwiek okresu ubezpieczenia obejmującego jeden pełny miesiąc kalendarzowy, a skoro okres uwzględniony w podstawie wymiaru zasiłku nie może być dłuższy niż 12 miesięcy, ale i krótszy niż pełny miesiąc kalendarzowy i musi w całości przypadać na czas aktualnego ubezpieczenia, to zasad ustalania podstawy wymiaru zasiłku macierzyńskiego należy poszukiwać w innych przepisach niż art.48 ust.1 i odpowiednio art.36 ust.2 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

W swoich dalszych rozważaniach Sąd Najwyższy wyjaśnia, iż zasady ogólne, którymi jednak ustawodawca nie posłużył się w ustawie o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, wskazywałyby na wyliczenie podstawy wymiaru zasiłku z okresu krótszego niż miesiąc jako przychodu z rzeczywistego okresu ubezpieczenia, w związku z czym zasiłek chorobowy zostałby obliczony jako pochodna okresu ubezpieczenia i przychodu deklarowanego za każdy dzień ubezpieczenia. Jednak w ustawie o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa ustanowiono inną zasadę ustalania podstawy wymiaru zasiłku z ubezpieczenia chorobowego przysługującego w wypadku, gdy przed powstaniem niezdolności do pracy ubezpieczenie nie trwało przez co najmniej jeden miesiąc kalendarzowy. Przewidziano substytucję proporcjonalnej wielkości przychodu kwotami zastępczymi – odpowiednio – w odniesieniu do zasiłku wynikającego z wykonywania zatrudnienia na podstawie umowy o pracę (art.6 ust.1 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) kwoty wynagrodzenia, które ubezpieczony pracownik osiągnąłby, gdyby pracował cały miesiąc (w art.37 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa), a do innych ubezpieczonych kwotami wskazanymi w art.49 ustawy. Stosownie do jego przepisów, przy ustalaniu podstawy wymiaru dla ubezpieczonych niebędących pracownikami, przychód pochodzący z niepełnego miesiąca kalendarzowego ze względu na powstanie przesłanki prawa do zasiłku macierzyńskiego przed jego upływem zastępowany jest kwotami zastępczymi wskazanymi w art.49 (w stanie prawnym obowiązującym w niniejszej sprawie chodzi o art.49 ust.1 pkt od 1 do 4 ustawy).

W przypadku ubezpieczonych, dla których określono najniższą podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe art.49 pkt 1 stanowi, iż podstawę wymiaru zasiłku stanowi ta najniższa podstawa wymiaru składek, po odliczeniach, o których mowa w art.3 pkt 4 ustawy, czyli po potrąceniu kwoty odpowiadającej 13,71 % podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie chorobowe. Nie chodzi zatem o rzeczywisty niepełny lub uzupełniony w jakiś sposób dochód rzeczywisty, lecz o podstawę wymiaru składki ustaloną w kwocie najniższej. Dla tych ubezpieczonych tak ustalona kwota odpowiada kwocie przychodu za pełny miesiąc prowadzenia działalności gospodarczej i zastępuje kwotę zadeklarowaną.

Podzielając w pełnym zakresie powyższe argumenty jurydyczne przedstawione przez Sąd Najwyższy i dostosowując powyższą wykładnię art.49 ustawy zasiłkowej do stanu faktycznego rozpoznawanej sprawy Sąd Okręgowy wskazuje,

iż zarzuty apelacji naruszenie prawa materialnego (art.48 i 49 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa) oparte były na błędnym założeniu ubezpieczonej, iż podstawę jej świadczeń z ubezpieczenia społecznego wskazanych w zaskarżonej decyzji może stanowić zadeklarowana przez nią kwota 9.857 zł 50 gr. Tymczasem w niespornym stanie faktycznym sprawy ubezpieczona do momentu ziszczenia się ryzyka ubezpieczeniowego właściwego dla powstania prawa do zasiłku macierzyńskiego ((...) urodzenie dziecka) podlegała dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu krócej niż jeden miesiąc kalendarzowy. Dokładniej rzecz ujmując ryzyko to zrealizowało się przed upływem pełnego miesiąca kalendarzowego ubezpieczenia chorobowego. Pełny miesiąc ubezpieczenia chorobowego upływał – w przypadku ubezpieczonej – z końcem dnia(...)

Jeszcze raz przypomnieć w tym miejscu trzeba, iż zgodnie z brzmieniem art.49 ust.1 pkt 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (w brzmieniu obowiązującym w dniu (...)) jeżeli niezdolność do pracy powstała przed upływem pełnego miesiąca kalendarzowego ubezpieczenia, podstawę zasiłku chorobowego stanowi najniższa miesięczna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe za miesiąc, w którym powstało prawo do zasiłku, po odliczeniach, o których mowa w art.3 pkt 4 – dla ubezpieczonych dla których określono najniższą podstawę wymiaru składek. Zgodnie z art.52 powyższej ustawy (w brzmieniu obowiązującym w dniu (...)) przy ustalaniu podstawy wymiaru świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku macierzyńskiego i zasiłku opiekuńczego stosuje się odpowiednio przepisy art.36 ust.2 – 4, art.38 ust.1, art.42, 43, 48 ust.1 oraz art.49 i 50, a do świadczenia rehabilitacyjnego także przepisy art.19 ust.2 i art.46 (a także art.37 ust.1 przy ustalaniu podstawy wymiaru zasiłków chorobowego i macierzyńskiego należnych ubezpieczonemu dobrowolnie podlegającemu ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, którego niezdolność do pracy powstała przed upływem pełnego miesiąca kalendarzowego ubezpieczenia chorobowego z tego tytułu, w sytuacji gdy było ono poprzedzone ubezpieczeniem chorobowym z innego tytułu – por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 maja 2012r. – Dz. U. z 2012r., poz.622).

W kontekście powyższych rozważań za oczywiście bezzasadne uznać także należy zarzut apelacji dotyczący rażącego naruszenia zasady ochrony praw nabytych (art.2 i art.64 ust.2 Konstytucji), gdyż jedynym prawem nabytym ubezpieczonej było prawo do zasiłku macierzyńskiego, zasiłku macierzyńskiego za okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego i zasiłku macierzyńskiego za okres urlopu rodzicielskiego w wysokości określonej podstawą wymiaru tych świadczeń wskazaną w art.49 ust.1 pkt 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Organ rentowy w zaskarżonej decyzji właściwie określił podstawę wymiaru tych świadczeń ubezpieczonej na kwotę 2.049 zł 73 gr, co prawidłowo potwierdził Sąd Rejonowy w zaskarżonym wyroku.

Przedstawione motywy uzasadniały zatem oddalenie apelacji ubezpieczonej na podstawie art.385 K.p.c. wobec oczywistej bezzasadności zarzutów strony odwołującej się.

SSO Romuald Dalewski

SSO Janusz Madej SSO Ewa Milczarek